

predicatively is verbalized not only by verbs, but also by nominal forms that implicitly express predicative time and modality. The verb in nominal models does not bear enough information, presenting only grammatical categories. It is revealed that such an approach qualitatively affect the formation of students' linguistic and language competences expanding their horizons.

It is determined that the formation of linguistic and language competences connected with the semantic types of nominal forms of predicates will be effective if the students do consistently and systematically analytical, constructive and creative exercises.

The functioning of prepositional – case combinations as a predicate is a productive process that facilitates their standardization. The presented classification of the semantic types of nominal predicates includes the most common types of sentences where the functions of the predicate perform nouns in indirect cases with or without prepositions.

It is emphasized on the process of forming linguistic competence based on syntactic units, the predicate of which is expressed by prepositional and non-extant forms of substantives in indirect cases.

The frequency of these or those semantic groups is determined by a number of factors a communicatively targeted text the style of the language, the nature of the content, the nature of the displayed phenomenon of reality.

Key words: linguistic competence, professional competence, subject, predicate, semantic type, substantive design.

Дата надходження статті: «21» лютого 2018 р.

УДК 378.091.3:[81'243:338.48]

Івасів Н. С.*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЗМІСТОВІ ОСОБЛИВОСТІ ТА СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ТУРИЗМОЗНАВСТВА

У статті розглядається питання організаційно-змістових особливостей та розробки й обґрунтування структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у ЗВО України. Визначено, що компонентами змісту навчання є предметний і процесуальний аспекти. Обґрунтовано застосування форм, засобів та методів навчання для підвищення ефективності процесу професійної іншомовної підготовки та формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності у студентів спеціальності «Туризм».

Визначено, що структурно-функціональна модель є цілісною й багатокомпонентною та відображає зв'язки й відношення між усіма компонентами та їхніми складовими. Ця модель включає такі компоненти: 1) цільовий (мета: формування високого рівня іншомовної професійно-комунікативної компетентності в майбутніх фахівців із туризмознавства; завдання: формування цілісної системи іншомовних професійних знань, розвиток практичних іншомовних професійних умінь та навичок, формування іншомовної професійної мотивації, формування іншомовного комунікативного досвіду); 2) теоретико-методологічний (підходи: компетентнісний, комунікативно-діяльнісний, інтегрований та автономне навчання; принципи: системності, неперервності освіти, активності й самостійності, міждисциплінарності, професійної спрямованості); 3) змістовий (предметний та процесуальний аспекти); 4) організаційний (форми навчання; засоби навчання; методи навчання); 5) результативний (високий рівень сформованості іншомовної професійно-комунікативної компетентності); 6) коригувальний.

Доведено, що така модель сприяє формуванню високого рівня іншомовної професійно-комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови професійного

*© Івасів Н. С.

спрямування.

Ключові слова: структурно-функціональна модель, професійна іншомовна підготовка, фахівці з туризмознавства, іншомовна професійно-комунікативна компетентність.

Євроінтеграційні процеси й полікультурна реальність сучасного світу сприяють розвитку міжнародних зв'язків у різних сферах життєдіяльності людини. Значною мірою це стосується туристичної галузі, яка активно розширює канали іншомовної комунікації між різними народами й соціумами. Для успішного розвитку туристичної сфери й забезпечення конкурентоздатності на світовому ринку Україна потребує фахівців, які володіють не тільки ґрунтовними теоретичними знаннями й практичними вміннями зі спеціальності, але й готові до міжкультурної комунікації, що, насамперед, передбачає здатність до професійного діалогу з представниками різних національних культур. Це зумовлює підвищення вимог до якості професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства.

У своїх наукових розвідках ряд дослідників займалися питаннями змісту навчання іноземної мови (І. Бім [2], Н. Гальскова [3], Г. Рогова [13]); організаційних особливостей іншомовної підготовки студентів (Н. Микитенко [10], П. Підкасистий [11], Є. Полат [12]); технології проектування й моделювання змісту професійної туристичної освіти (І. Зорін [5]), розробки моделі для підготовки фахівців туристичної індустрії (О. Баглай [1], І. Кухта [8], А. Євсєєв [4]).

Проте ці наукові праці недостатньо розкривають організаційно-змістові особливості професійної іншомовної підготовки фахівців із туризмознавства у ЗВО України, не охоплюють усієї повноти проблеми розробки комплексної моделі професійної іншомовної підготовки таких фахівців, не усувають усіх суперечностей між об'єктивною потребою суспільства в конкурентоспроможних фахівцях сфери туризму з високим рівнем сформованості іншомовної професійно-комунікативної компетентності (ІПКК) та реальними умовами іншомовної професійної підготовки згаданих фахівців у ЗВО України, включаючи скорочення аудиторних занять з іноземної мови; між постійно зростаючими вимогами до якості іншомовної професійної підготовки фахівців із туризмознавства у ЗВО України та чинною системою іншомовної професійної підготовки цих фахівців.

Метою статті є обґрунтування організаційно-змістових особливостей та структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у ЗВО України.

Змістом навчання є система знань, умінь і навичок, способів діяльності, форм поведінки, якими має оволодіти студент у процесі навчальної діяльності. Усі компоненти змісту навчання повинні бути узгоджені один з одним, утворюючи основу продуктивного навчального процесу. Існує пряма залежність між метою, цілями навчання та його змістом. Метою навчання іноземної мови професійного спрямування майбутніх фахівців із туризмознавства є формування ІПКК. Цілі навчання: оволодіння лінгвістичними та соціолінгвістичними знаннями, розвиток рецептивних і продуктивних умінь та навичок мовленнєвої діяльності, формування здатності до іншомовної професійної комунікації, формування здатності до міжкультурної комунікації.

У нашому дослідженні ми опираємось на компонентний склад змісту навчання іноземних мов, запропонований Н. Гальсковою [3], у який входять предметний та процесуальний аспекти. Предметний аспект реалізується в сферах спілкування, професійно-орієнтованих навчальних комунікативних ситуаціях, наближених до реальних професійних умов, професійно орієнтованих темах, текстах (автентичних, насичених професійно спрямованою лексикою), комунікативному намірі, країнознавчих та лінгвокраїнознавчих знаннях, мовному матеріалі, фонетичних, лексичних, граматичних, орфографічних знаннях.

Процесуальний аспект реалізується в навичках та вміннях іншомовного усного та письмового спілкування:

- навички оперування мовним матеріалом;
- мовленнєві вміння в рецептивних та продуктивних видах мовленнєвої діяльності: читання (фахові тексти, література іноземною мовою), говоріння (діалог, монолог), аудіювання, письмо (ділові листи, резюме, супроводжувальні листи, рекомендації, доповідні записки, листи-вибачення, скарги, запити, складання рекламних проспектів, брошур, оголошень, путівників), переклад (в усній та письмовій формах);

- компенсаційні вміння;
- загальні навчальні навички та вміння.

Змістовий компонент професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства представлений рядом нормативних дисциплін, зокрема, «Іноземна мова» (за рівнями А2, В1, В2 згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти), «Іноземна мова професійного спрямування», а також дисципліною вільного вибору студентів «Міжкультурна професійна іншомовна комунікація», розробленою з метою формування міжкультурної складової ІПКК у студентів. У процесі вивчення цього спецкурсу застосовуються інформаційно-комунікативні, ігрові технології (ділові та рольові ігри) для проектування міжкультурних комунікативних мовленнєвих ситуацій, завдання проблемного та пошукового спрямування (підготовка проектів та презентацій).

З метою підвищення ефективності процесу іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства необхідно застосовувати методи, форми організації та засоби навчання, які комплексно формують знання, уміння та навички з усіх видів мовленнєвої діяльності. Основними формами організації навчального процесу з іноземної мови майбутніх фахівців із туризмознавства є аудиторні практичні заняття, індивідуальна, парна та самостійна робота та іншомовні практики. Запропоновано уведення до навчальних планів підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства міждисциплінарних семінарів/вебінарів з іноземної навчальної та виробничої практик, які сприятимуть подальшому розвитку ІПКК у студентів. Запропоновану в праці [10] модель організації іноземної навчальної та виробничої практик, що передбачає тісну скоординовану співпрацю керівника практики, інструктора практики, викладача іноземної мови – керівника міждисциплінарного семінару з іноземної практики та окремого студента, розширено до взаємодіючої групи студентів спеціальності «Туризм», яка знаходиться в центрі моделі. Зокрема, наголос робиться на формування навичок командної роботи в іноземному професійному середовищі та навичок оцінювання роботи партнерів по команді (рис. 1).

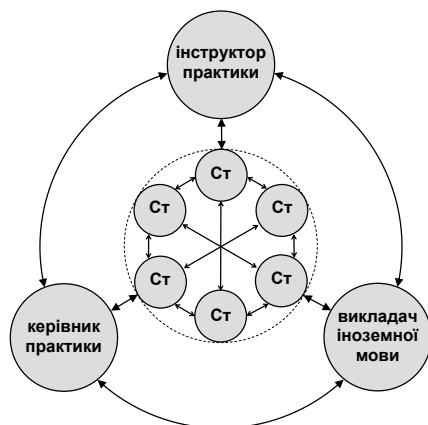

Рис. 1. Модель організації іноземної навчальної та виробничої практик студентів (на рисунку – Ст) спеціальності «Туризм»

Організаційний компонент реалізується такими засобами: мультимедіа, Інтернет (інтерактивне спілкування з носіями мови через професійні онлайніві форуми, чати, соціальні мережі, електронну пошту, відеоконференції за допомогою Skype, Google Hangouts та ін., використання електронних газет, журналів, електронних бібліотек, фахової літератури іноземною мовою, професійно-орієнтованих інтернет-ресурсів), навчальні посібники, підручники британських видавництв та навчальний посібник «English for students of tourism», розроблений автором. Посібник «English for students of tourism» побудований на засадах компетентнісного, особистісно орієнтованого, інтегрованого та комунікативно-діяльнісного підходів. Він містить мовний та мовленнєвий матеріал, укладений згідно з вимогами програми навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» для студентів спеціальності «Туризм». Згаданий посібник дає змогу розвинути навички та сформувати вміння іншомовного професійного спілкування.

Цей компонент інтегрує низку методів навчання (імітаційні: ділова гра, рольова гра; проекти, презентації, заняття-екскурсії).

Рольові та ділові ігри, імітуючи ситуації професійного спілкування, які реалізуються за допомогою засобів навчання іноземної мови, оптимізують та активізують навчальний процес, підвищують ефективність вивчення іноземної мови.

Застосування таких методів як проекти, презентації (часто за матеріалами, зібраними під час навчальної та виробничої практик) та заняття-екскурсії (використання місцевого краєзнавчого матеріалу) в іншомовній професійній підготовці майбутніх фахівців із туризмознавства сприяє забезпеченню самостійності, індивідуалізації навчання, групового співробітництва, активізації мовного й мовленнєвого матеріалу, набуттю навичок вербальної та невербальної мовленнєвої поведінки, реалізації міжпредметних зв'язків. Також указані методи формують іншомовну професійну мотивацію та іншомовний комунікативний досвід. Застосування взаємного оцінювання проектів і презентацій [7] мотивує студентів до критичного мислення та активної роботи під час презентацій проектів, підвищення вимог до власної самостійної роботи, забезпечує випереджальне включення коригувальних процесів.

Потреба пошуку нових та переосмислення підходів, форм, засобів та методів професійної іншомовної підготовки студентів зумовила створення структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у ЗВО України.

У контексті нашого дослідження розробка структурно-функціональної моделі передбачає: 1) визначення та наукове обґрунтування організаційних підходів до відбору і структурування змісту професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства; 2) опору на загальнодидактичні й теоретико-методологічні принципи викладання іноземної мови; 3) вибір оптимальних зв'язків та взаємодії між елементами освітнього процесу.

Відповідно до загальнотеоретичних принципів моделювання визначено такі характеристики моделі як педагогічного об'єкта:

- модель включає компоненти, які безпосередньо й позитивно впливають на якість процесу формування ПКК майбутніх фахівців із туризмознавства;
- модель має просту структуру, яку можна діагностувати й контролювати на всіх стадіях її реалізації;
- модель забезпечує не тільки контроль процесу формування ПКК, а й можливість внесення коригування [4].

Усі елементи структурно-функціональної моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства служать для спільної мети – високоякісної іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства, що володіють високим рівнем іншомовної професійно-комунікативної компетентності. Реалізується модель у межах нормативних навчальних

дисциплін «Іноземна мова», «Іноземна мова професійного спрямування», а також дисципліною вільного вибору «Міжкультурна професійна іншомовна комунікація».

Структура моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства є багатокомпонентною (рис. 2).

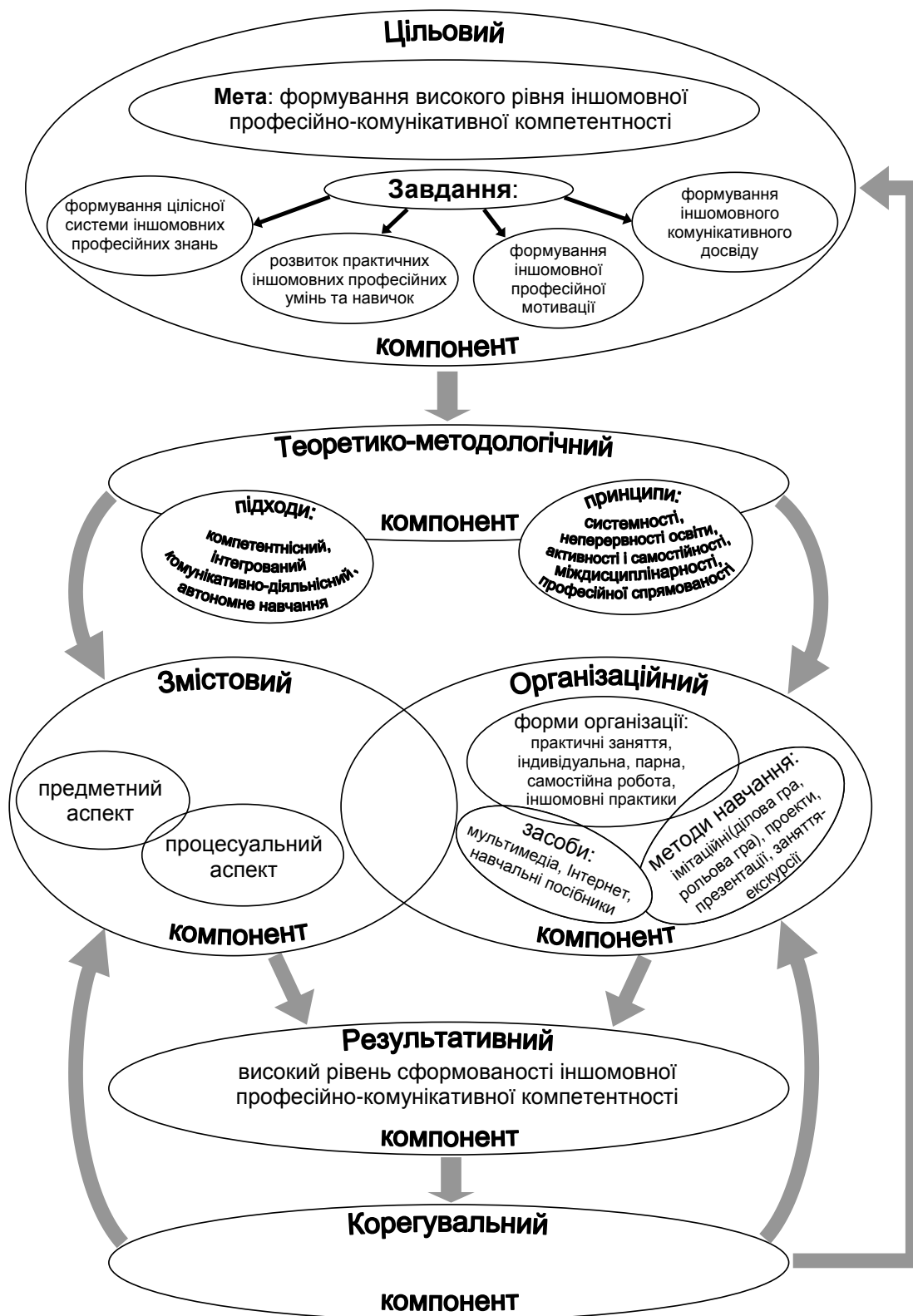

Рис. 2. Структурно-функціональна модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства

Існує тісна взаємодія між усіма компонентами та їхніми складовими. Розроблена модель забезпечує взаємозв'язок таких компонентів: цільового, теоретико-методологічного, змістового, організаційного, результативного та корегувального.

- цільовий (мета: формування високого рівня іншомовної професійно-комунікативної компетентності в майбутніх фахівців із туризмознавства; завдання: формування цілісної системи іншомовних професійних знань, розвиток практичних іншомовних професійних умінь та навичок, формування іншомовної професійної мотивації, формування іншомовного комунікативного досвіду);

- теоретико-методологічний (підходи: компетентнісний, комунікативно-діяльнісний, інтегрований та автономне навчання; принципи: системності, неперервності освіти, активності й самостійності, міждисциплінарності, професійної спрямованості);

- змістовий (предметний аспект: сфери спілкування, професійно-орієнтовані навчальні комунікативні ситуації, професійно-орієнтовані теми, тексти, комунікативні цілі та наміри, країнознавчі та лінгвокраїнознавчі знання, мовний матеріал, фонетичні, лексичні, граматичні, орфографічні знання; процесуальний аспект: навички та вміння іншомовного усного та письмового спілкування (навички оперування мовним матеріалом; мовленнєві вміння в рецептивних та продуктивних видах мовленнєвої діяльності; компенсаційні вміння); загальні навчальні навички та вміння;

- організаційний (форми організації навчання: аудиторні практичні заняття, індивідуальна, парна та самостійна робота, іншомовні практики; засоби навчання: мультимедіа, Інтернет, навчальні посібники; методи навчання: імітаційні (ділова та рольова ігри), проекти, презентації, заняття-екскурсії);

- результативний (ґрунтується на чіткій системі критеріїв і показників рівнів сформованості ІПКК на різних етапах; ефективність процесу формування ІПКК оцінюється за результатами поточного та підсумкового контролю);

- коригувальний (дозволяє оперативно коригувати процес формування ІПКК із метою усунення недоліків за допомогою втручань викладача в навчальну діяльність студентів; дає можливість установити зворотній зв'язок між усіма компонентами моделі).

У результаті апробації моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства доведено, що така модель сприяє формуванню високого рівня іншомовної професійно-комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування.

Це підтверджено на основі аналізу результатів експериментального дослідження, отриманих за допомогою комплексу теоретичних та емпіричних методів наукових досліджень і оцінювання навчання [6], що дає підстави стверджувати про ефективність розробленої моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства.

Було проведено анкетування з метою визначення ставлення студентів спеціальності «Туризм» до вивчення навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» та з'ясування особливостей їхньої іншомовної професійної підготовки.

Поглиблене дослідження даних анкетування студентів на основі сучасних методів добування даних (зокрема, наївного баєсового класифікатора та асоціативних правил [9; 14]) дозволив з'ясувати вагомий позитивний вплив на прогрес у формуванні ІПКК студентів запропонованих аспектів і складових змістового та організаційного компонентів моделі, у тому числі форм організації навчання (парна і командна робота, іншомовні практики і т.п.) та методів навчання (проекти, презентації, заняття-екскурсії). Залежність стану прогресу у формуванні ІПКК від рівня задоволення студентів складовими змістового та організаційного компонентів професійної іншомовної підготовки показано на рис. 3.

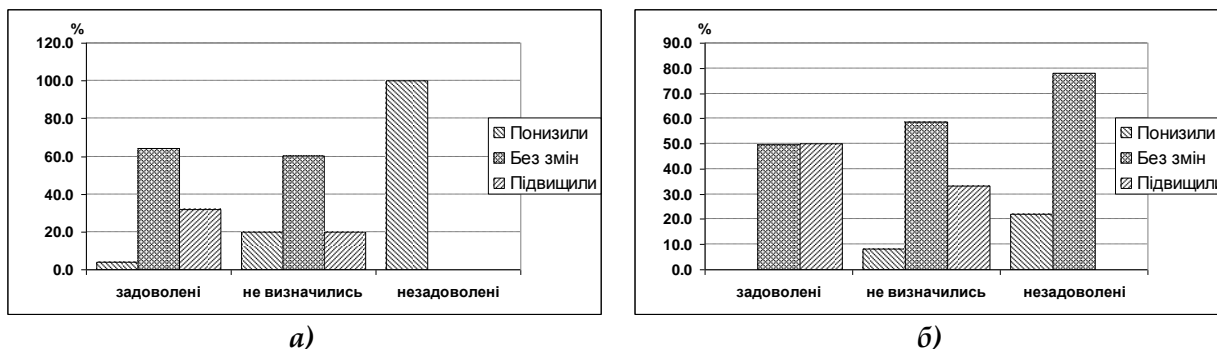

Рис. 3. Залежність розподілу відносних імовірностей (у відсотках) стану прогресу у формуванні ШПКК серед груп студентів, що за результатами анкетування відрізняються рівнем задоволення змістом навчальної дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування» (а), рівнем задоволення формами організації та методами навчання (б)

Таким чином, змістовий та організаційний компоненти професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства дають змогу забезпечити високий рівень якості мовної підготовки згаданих фахівців.

У ході дослідження обґрунтовано організаційно-змістові особливості професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства, зокрема, особливості змісту, форм, методів і засобів у контексті формування іншомовної професійно-комунікативної компетентності згаданих фахівців; розширено модель організації іншомовної навчальної та виробничої практик із перенесенням наголосу від одного студента на взаємодіючу групу студентів, яка знаходиться в центрі моделі; розроблено та обґрунтовано структурно-функціональну модель професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства у ЗВО України. На основі поглибленого дослідження даних анкетування студентів доведено ефективність змістового та організаційного компонентів запропонованої моделі в забезпеченні високого рівня якості мовної підготовки майбутніх фахівців із туризмознавства.

Перспективні напрями подальшого наукового пошуку можуть полягати в обґрунтуванні ефективних технологій самостійної роботи студентів спеціальності «Туризм» із формуванням у них іншомовної професійно-комунікативної компетентності.

Література:

1. Баглай О. І. Формування готовності майбутніх фахівців міжнародного туризму до міжкультурного спілкування у професійній підготовці: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України. Київ, 2013. 22 с.
2. Бим И. Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблемы школьного учебника. Москва: Русский язык, 1977. 288 с.
3. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам: пособие для учителя. 2-е издание., перераб. и доп. Москва: АРКТИ, 2003. 192 с.
4. Евсеев А. Б. Компетентностный подход к профессионально-языковой подготовке менеджеров туризма в вузе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Московский гос. ун-т культуры и искусств. Москва, 2011. 234 с.
5. Зорин И. В., Каверина Т. П., Квартальнов В. А. Менеджмент туризма. Туризм как вид деятельности: учебник. Москва: Финансы и статистика, 2005. 288 с.
6. Івасів Н. С. Ефективність моделі професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства. *Молодь і ринок: наук.-пед. журн.* / Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. Дрогобич, 2018. № 1 (156). С. 118-124.
7. Івасів Н. С. Чисельні критерії для оцінки навиків взаємного оцінювання студентами PowerPoint-презентацій на заняттях з іноземної мови. *Сучасні інформаційні технології*

- та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми:* зб. наук. праць. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. Вип. 19. С. 331-337.
8. Кухта І. В. Формування іншомовної комунікативної культури майбутніх фахівців туристичної сфери: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2011. 24 с
 9. Маннинг К., Рагхаван П., Шютце Х. Введение в информационный поиск / пер. с англ. Москва: Вильямс, 2011. 528 с.
 10. Микитенко Н. О. Теорія і технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничих спеціальностей: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04, 13.00.02 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2011. 450 с.
 11. Пидкасистый П. И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов. Второе издание, дополненное и переработанное. Москва: Педагогическое общество России, 2005. 144 с.
 12. Полат Е. С. Метод проектов: научно-методический сборник / Белорусский государственный университет. Центр проблем развития образования. Серия «Современные технологии университетского образования» / под ред. М. А. Гусаковского. Минск, 2003. С. 39-48.
 13. Рогова Г. В. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе: пособие для учителя. Москва: Просвещение, 1988. 232 с.
 14. Wil M. P. van der Aalst. Process Mining: Discovery, Conformance and Enhancement of Business Processes. Springer, 2011. 352 p.

Ivasio N. S.

ORGANIZATIONAL AND CONTENT PECULIARITIES, STRUCTURAL AND FUNCTIONAL MODEL OF PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF FUTURE TOURISM SCIENCE SPECIALISTS

The article substantiates the organizational and content peculiarities as well as the structural and functional model of professional foreign language training of future tourism science specialists in the Higher Educational Establishments in Ukraine. It has been determined that objective and procedural aspects are the components of the teaching content. The use of forms, means and methods of training in order to improve the professional foreign language training process of the future tourism science specialists and form their professional foreign language communicative competence has been substantiated.

It has been determined that the structural and functional model is integral and reflects the relationships between all components. This model includes the components: 1) purpose-oriented (goal: formation of a high level of professional foreign language communicative competence among the future tourism specialists; task: the comprehensive system formation of the foreign language proficiency, the development of practical foreign language skills, the formation of foreign language professional motivation, the formation of foreign language communicative experience); 2) theoretical and methodological (approaches: competence, communicative and active, integrated and autonomous learning; principles: system, continuity of education, activity and independence, interdisciplinarity, professional orientation); 3) content (objective and procedural aspects); 4) organizational (forms of the organisation of training; teaching aids; teaching methods); 5) productive (a high level of professional foreign language communicative competence formation); 6) corrective.

It has been proved that this model contributes to the formation of a high level of professional foreign language communicative competence in the professional foreign language training process.

Key words: structural and functional model, professional foreign language training, tourism science specialists, professional foreign language communicative competence.

Дата надходження статті: «27» січня 2018 р.